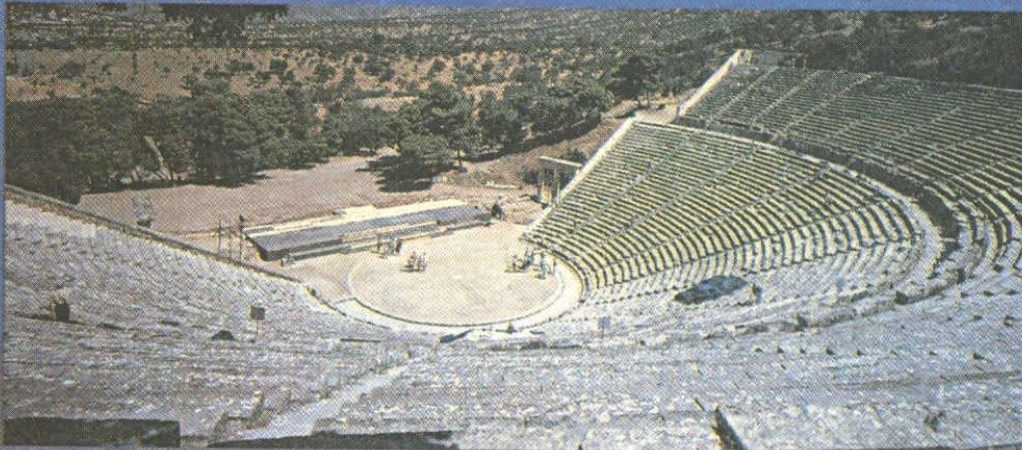

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας

Τόμος 4ος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ – ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 4ος
Γ' Επεισόδιο - Γ' Στάσιμο
Στίχοι: 626 - 800

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δημήτριος Δρακόπουλος

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Κώστας Ναστούλης

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Χρίστος Γ. Ρώμας

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Χρύσα Αλεξοπούλου

δ.φ., Καθηγήτρια Β/θμιας Εκπ/σης

Δημήτριος Δρακόπουλος

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Κώστας Ναστούλης

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Χρίστος Γ. Ρώμας

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

**ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ
ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ**

Νικόλαος Ραγκούσης,

τ. Πάρεδρος Π.Ι.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Κώστας Μπαλάσκας,

Σύμβουλος Π.Ι.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Κ.Χ. Μύρης

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Τάσος Ρούσσο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΟ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Χριστίνα Βέικου, Σύμβουλος

Σωτήρης Γκλαβάς, Μόνιμος

Πάρεδρος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Εμμανουήλ Βλάχος

Επικ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

ΚΡΙΤΕΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δημήτριος Κούστας

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Γιάννης Σταμουλάκης

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Γεράσιμος Χρυσάφης

Επικ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Μαρία Γιόση

Λέκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Αναστασία Πατούνα

Καθηγήτρια Β/θμιας Εκπαίδευσης

Αθανάσιος Φραγκούλης

Σχολικός Σύμβουλος

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

**Ομάδα Εργασίας του Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ακριτίδου
Ελένη, Καραμπέτσου Βασιλική)**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ – ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 4ος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το εικονογραφικό υλικό του βιβλίου προέρχεται από αρχεία και εκδόσεις Μουσείων, Εκδοτικών οίκων, επιστημόνων και συλλεκτών. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ευχαριστεί όλους θερμά.

Ιδιαίτερος ευχαριστεί την Εθνική Πινακοθήκη, το Εθνικό Θέατρο, την Δ.Ε.Π.Α.Σ.Δ.Α, την Εκδοτική Αθηνών, τον Εκδοτικό Οίκο Ολκός, το Θέατρο Τέχνης, τον αρχαιολόγο-ιστορικό της Τέχνης René Percheron, τον Νικόλαο Αστεριάδη, τους ζωγράφους Σαράντη Καραβούζη και Χρίστο Γαρουφαλή και τους γλύπτες Μιχάλη Κευγά και Διονύση Γερολυμάτο για τη διάθεση φωτογραφικού υλικού και εγχρώμων διαφανειών.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

**2. Ανδριάντας του Σοφοκλέους.
Μάρμαρο. Ρωμαϊκό αντίγραφο
του 4ου αιώνα π.Χ.
Μουσείο Βατικανού.**

Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Κ. ΝΑΣΤΟΥΛΗΣ

Χ. Γ. ΡΩΜΑΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Γ΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

626 Ὅδε μὴν Αἴμων, παίδων τῶν σῶν
νέατον γέννημ'· ἄρ' ἀχνύμενος
[τῆς μελλογάμου νύμφης]
τάλιδος ἤκει μόρον Ἀντιγόνης,

630 ἀπάτας λεχέων ὑπεραλγῶν;
ΚΡ. Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεων ὑπέρτερον.
ἽΩ παῖ, τελείαν ψῆφον ἄρα μὴ κλύων
τῆς μελλονύμφου πατρὶ λυσσαίνων πάρει;
ἢ σοὶ μὲν ἡμεῖς πανταχῆ δρῶντες φίλοι;

626 Αλλά να κι ο Αΐμονας, το στερνοπαίδι σου·

φτάνει τάχα πικραμένος για τη μοίρα
που προσμένει την Αντιγόνη την άμοιρη
και περίλυπος για το χαμένο ταΐρι;

ΚΡ. Αμέσως θα το μάθουμε κι από μάντεις
καλύτερα.

Παιδί μου, μήπως άκουσες την τελεσίδικη ποινή
για τη μνηστή σου και φτάνεις χολωμένος στον
πατέρα σου,
ή ό,τι και να κάνουμε μας αγαπάς ακόμη;

635 ΑΙ. Πάτερ, σός εἶμι· καὶ σύ μοι γνώμας ἔχων
χρηστὰς ἀπορθοῖς, αἷς ἔγωγ' ἐφέψομαι.

Ἐμοὶ γὰρ οὐδεὶς ἀξιώσεται γάμος
μείζων φέρεσθαι σοῦ καλῶς ἡγουμένου.

ΚΡ. Οὕτω γάρ, ὦ παῖ, χρὴ διὰ στέρνων ἔχειν,

640 γνώμης πατρώας πάντ' ὀπισθεν ἐστάναι.

Τούτου γὰρ οὖνεκ' ἄνδρες εὐχονται γονὰς
κατηκόους φύσαντες ἐν δόμοις ἔχειν,
ὡς καὶ τὸν ἐχθρὸν ἀνταμύνωνται κακοῖς,
καὶ τὸν φίλον τιμῶσιν ἐξ ἴσου πατρί.

645 Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιλύει τέκνα,
τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο πλὴν αὐτῷ πόνους

φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων;
Μὴ νῦν ποτ', ὦ παῖ, τὰς φρένας γ' ὑφ' ἡδονῆς
γυναικὸς οὔνεκ' ἐκβάλλης, εἰδὼς ὅτι
650 ψυχρὸν παραγκάλισμα τοῦτο γίγνεται,
γυνὴ κακὴ ξύνευνος ἐν δόμοις. Τί γὰρ
γένοιτ' ἂν ἔλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός;
Ἄλλὰ πτύσας ὡσεὶ τε δυσμενῆ μέθες
τὴν παῖδ' ἐν Ἄιδου τήνδε νυμφεύειν τινί.

635 ἔχω χρηστὰς γνώμας = ἔχω σωστὲς σκέψεις,
σκέπτομαι ορθά
ἀπορθοῖς (ἀπορθόω-ῶ) = με κατευθύνεις, καθοδηγεῖς
σωστά
αἷς ἔγωγ' ἐφέψομαι = τις οποίες εγώ, βέβαια, θα
ακολουθήσω
οὐδεὶς...φέρεσθαι σοῦ καλῶς ἡγουμένου (β' ὅρος
σύγκρισης) = κανένα γάμο δε θα θεωρήσω τόσο
σπουδαίο, ὥστε να τον βάλω πάνω από τη δική σου
συνετὴ καθοδήγηση

χρὴ διὰ στέρνων ἔχειν = αυτή τη γνώμη πρέπει να έχεις

διὰ στέρνων ἔχω (περίφρ.) = φρονῶ, διάκειμαι

640 **ἔσταναι** (αντί ἐστηκέναι) = επξγ. του οὔτω γνώμης πατρώας πάντ' (αιτ. αναφ.) ὄπισθεν ἔσταναι = να ακολουθείς σ' όλα την πατρική συμβουλή (η μεταφορά από την στρατιωτική παράταξη)

γοναὶ κατήκοι = υπάκουα παιδιά

φύσαντες (φύω) = να αποκτήσουν, να γεννήσουν

δόμος (<δέμω) = σπίτι, θάλαμος, παλάτι

ὡς ἀνταμύνωνται κακοῖς = για να εκδικούνται τους εχθρούς

ἐξ ἴσου πατρὶ (=ὡσπερ ὁ πατήρ ἀνταμύνεται καὶ τιμᾷ) = ὅπως ακριβῶς ο πατέρας

ἀνωφέλητα φιλύει τέκνα = γεννάει παιδιά ἀχρηστα

τί τόνδ' ἄν εἴποις...φῦσαι = η συντακτ. σειρά : τί

ἄλλο εἴποις ἄν φῦσαι τόνδ' πλὴν πόνους αὐτῷ = τι

ἄλλο θα ἔλεγες πως γέννησε αὐτός (ο ἄνθρωπος)

παρὰ βάσανα για τον εαυτό του

γέλων (ποιητ., ἀντί γέλωτα) = γέλιο

μὴ νῦν ποτ'... ἐκβάλλης = ἡ συντακτ. σειρά : μὴ ποτ'
ἐκβάλλης τὰς φρένας γ' ὑφ' ἡδονῆς γυναικὸς οὐνεκα
(ἀντὶ ἔνεκα) = ποτέ να μην αλλάξεις τις τωρινές σου
σκέψεις ἀπὸ ἔρωτα για μια γυναίκα
εἰδῶς (μτχ. ἐνεστ. του ρ.οἶδα) = γνωρίζοντας
650 ψυχρὸν παραγκάλισμα = παγερό ἀγκάλιασμα
γυνή (επξγ. στο τοῦτο) κακή ξύνευνος (κατηγ.) =
μια γυναίκα ὅταν εἶναι κακή σύζυγος
ἔλκος μεῖζον = μεγαλύτερη πληγή
πτύσας (ἀντὶ ἀποπτύσας) = περιφρονώντας

ὥσεῑ δυσμενῆ̄ (ενν. οὐ̄σαν) = σαν να ήταν εχθρός σου

μέθες (μεθίημι) τήν παιῖδα τήνδε ἐν Ἄιδου (ενν. οἴκῳ) = άφησε αυτήν την κόρη στον Άδη

νυμφεύω τινί = νυμφεύομαι = παντρεύομαι

655 Ἐπεὶ γὰρ αὐτὴν εἶλον ἐμφανῶς ἐγὼ
πόλεως ἀπιστήσασαν ἐκ πάσης μόνην,
ψευδῆ γ' ἑμαυτὸν οὐ καταστήσω πόλει,
ἀλλὰ κτενῶ. Πρὸς ταῦτ' ἐφυμνεῖτω Δία
ξύναιμον· εἰ γὰρ δὴ τά γ' ἐγγενῆ φύσει

660 ἄκοσμα θρέψω, κάρτα τοὺς ἔξω γένους.
Ἐν τοῖς γὰρ οἰκείοισιν ὅστις ἔστ' ἀνὴρ
χρηστός, φανεῖται κὰν πόλει δίκαιος ὢν.

Ὅστις δ' ὑπερβὰς ἢ νόμους βιάζεται
ἢ τούπιτάσσειν τοῖς κρατύνουσιν νοεῖ,

665 οὐκ ἔστ' ἐπαίνου τοῦτον ἐξ ἑμοῦ τυχεῖν.

**Ἄλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τάναντία.
Καὶ τοῦτον ἂν τὸν ἄνδρα θαρσοίην ἐγὼ
καλῶς μὲν ἄρχειν, εὖ δ' ἂν ἄρχεσθαι θέλιν,
670 δορός τ' ἂν ἐν χειμῶνι προσηταγμένον
μένειν δίκαιον κάγαθὸν παραστάτην.
Ἄναρχίας δὲ μείζον οὐκ ἔστιν κακόν·
αὕτη πόλεις ὄλλυσιν, ἢ δ' ἀναστάτους
οἴκους τίθησιν, ἢ δε συμμάχου δορός
675 τροπὰς καταρρήγνυσι· τῶν δ' ὀρθουμένων
σώζει τὰ πολλὰ σώμαθ' ἢ πειθαρχία.**

**εἶλον (αἰρέω- ὦ) ἐμφανῶς = την ἔπιασα επ’
αυτοφώρω**

ἐκ πάσης πόλεως = ἐκ πάντων τῶν πολιτῶν

**ἀπιστήσασαν (κτγρμ. μτχ.) = να παραβαίνει τη
διαταγή μου**

**ψευδῆ γ’ ... πόλει = δε θα βγω ψεύτης μπροστά σ’
όλους τους πολίτες**

κτενῶ = θα την θανατώσω

πρὸς ταῦτα = γι’ αυτά

ἐφυμνέω-ῶ = επικαλούμαι

ξύναιμον Δία = τον Δία τον προστάτη της συγγένειας
τὰ ἐγγενῆ (ἐν+γένος) φύσει = τους φυσικούς
συγγενείς

660 ἄκοσμα (προλ. κατηγ.) = ὥστε να είναι
απειθήναρχοι

κάρτα (=λίαν) τοὺς ἔξω γένους (θρέψω ἀκόσμους)
= θα ανέχομαι πολύ πιο απείθαρχους τους ξένους
ἐν τοῖς οἰκείοις = στους δικούς του

ὅστις...βιάζεται (αναφ.- υποθ. πρότ.) = αν
κάποιος...παραβιάζει

**ὑπερβὰς (ὑπερβαίνω) = ξεπερνώντας τα όρια,
αυθαιρετώντας**

**τούπιτάσσειν (=τό ἐπιτάσσειν) ...νοεῖ = σχεδιάζει να
δίνει διαταγές σ'αυτούς που κυβερνοῦν (υπερβολή)**

οὐκ ἔστιν (=οὐχ οἷόν τ' ἔστι) = δεν είναι δυνατό

**τυγχάνω ἐπαίνου (παρά τινος) = επαινούμαι από
κάποιον**

**ὄν...στήσειε (=ὄν ἄν...στήσει, ευκτ. αντί υποτ.) =
όποιον εκλέξει η πόλη ἄρχοντα**

τοῦδε χρή κλύειν = πρέπει να τον υπακούουν όλοι

καὶ σμικρά...καὶ τάναντία = αιτ. αναφοράς

**καὶ τοῦτον ἂν...θέλειν = η συντακτ. σειρά : καὶ ἐγὼ
θαρσοῖην τοῦτον τὸν ἄνδρα θέλειν ἂν καλῶς μὲν
ἄρχειν, εὖ δ' ἄρχεσθαι = και εγώ θα μπορούσα να
πιστέψω ὅτι ἕνας τέτοιος ἄνδρας θα εἶχε τη θέληση και
να κυβερνά καλά και καλά να κυβερνιέται**

670 **δορός τ' ἐν χειμῶνι (μεταφ.) = στη θύελλα της
μάχης**

**δορός (=δόρατος), τὸ δόρυ προστεταγμένον = εἰάν
ἔχει παραταχθεῖ**

μένειν ἂν (=μένοι ἂν) = ὅτι θα ἔμενε

**δίκαιος κάγαθός παραστάτης = πιστός και γενναίος
σύντροφος**

ἀνάστατον τίθημι = καταστρέφω

σύμμαχον δόρυ = συμμαχικός στρατός

**τροπὰς καταρρήγνυσι = το πλήρες: καταρρηγνύσα
τὰς τάξεις ποιεῖ τρέπεσθαι εἰς φυγὴν = κάνει να
σπάσει η παράταξη και να τραπεί σε άτακτη φυγή ο
στρατός**

**τῶν ὀρθουμένων (αρσ. γέν.) = αυτών που
πειθαρχούν, που μένουν σταθεροί στη θέση τους
τὰ πολλὰ σώματα = τους πολλούς**

677 Οὕτως ἀμυντέ' ἐστὶ τοῖς κοσμουμένοις,
κοῦτοι γυναικὸς οὐδαμῶς ἡσσητέα·
κρεῖσσον γάρ, εἴπερ δεῖ, πρὸς ἀνδρὸς ἐκπεσεῖν,

680 κούκ ἂν γυναικῶν ἡσσονες καλοίμεθ' ἂν.

ΧΘ. Ἡμῖν μὲν, εἰ μὴ τῷ χρόνῳ κεκλέμμεθα,
λέγειν φρονούντως ὧν λέγεις δοκεῖς πέρι.

ΑΙ. Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον·

685 Ἐγὼ δ' ὅπως σὺ μὴ λέγεις ὀρθῶς τάδε,
οὔτ' ἂν δυναίμην μήτ' ἐπισταίμην λέγειν·
γένοιτο μεντὰν χἀτέρῳ καλῶς ἔχον.

Σοῦ δ' οὖν πέφυκα πάντα προσκοπεῖν ὅσα

λέγει τις ἢ πράσσει τις ἢ ψέγειν ἔχει·

690 τὸ γὰρ σὸν ὄμμα δεινὸν ἀνδρὶ δημότῃ
λόγοις τοιούτοις, οἷς σὺ μὴ τέρψῃ κλύων.
Ἐμοὶ δ' ἀκούειν ἔσθ' ὑπὸ σκότου τάδε,
τὴν παῖδα ταύτην οἷ' ὀδύρεται πόλις,
πασῶν γυναικῶν ὡς ἀναξιωτάτη

695 κάκιστ' ἀπ' ἔργων εὐκλεεστοτάτων φθίνει·
ἦτις τὸν αὐτῆς αὐτάδελφον ἐν φοναῖς
πεπτῶτ' ἀθαπτον μήθ' ὑπ' ὠμηστῶν κυνῶν
εἴασ' ὀλέσθαι μήθ' ὑπ' οἰωνῶν τινος·
οὐχ ἦδε χρυσῆς ἀξία τιμῆς λαχεῖν;

**ἀμυντέ' ἐστί (=ἀμυντέον ἐστί) = πρέπει να
υπερασπίζεται κανείς
τὰ κοσμούμενα = τα (βασιλικά) διατάγματα, τούς
νόμους
κούτοι (καὶ οὔτοι)...ἡσσητέα (=ἡσσητέον ἐστί) =
και με κανένα τρόπο δεν πρέπει να νικιέται ένας
άντρας από μια γυναίκα
κρεῖσσόν (ἐστί) πρὸς ἀνδρὸς ἐκπεσεῖν (τῆς ἀρχῆς)
= είναι προτιμότερο να χάσουμε την εξουσία από
έναν άντρα**

680 κούκ ἄν...καλοίμεθ' ἄν = η επανάληψη του
δυνητικού ἄν για ἔμφαση
ἤσσονες γυναικῶν = κατώτεροι από γυναίκες
εἰ μή...κεκλέμμεθα = αν από τα γηρατειά δεν έχουμε
χάσει το νου
ῶν λέγεις πέρι = αντί περί τούτων, ἃ λέγεις
δοκεῖς φρονούντως λέγειν = φαίνεσαι ότι μιλάς
σωστά
φρένας, (ή φρήν-φρενός) = τον νου (ο νους, το
μυαλό, σύνεση)
φύουσιν φρένας = προικίζουν με μυαλό, με φρόνηση

**ὑπέρτατον πάντων χρημάτων = το πιο πολύτιμο
από όλα τα πράγματα
ὅπως σὺ μή...τάδε (=ὄτι ... σχ. αποσιώπησης) =
ειδική πρότ., αντικ. στο λέγειν
οὔτ' ἂν δυναίμην μήτ' ἐπισταίμην λέγειν = ούτε θα
μπορούσα και μακάρι να μη μάθω να πω
(παράλλαξη, εναλλαγή δυνητ. και ευχετ. ευκτ.)
γένοιτο μεντ' ἂν (μέντοι ἂν) χάτέρῳ καλῶς ἔχον (ενν.
τι) = θα μπορούσε όμως και κάποιος άλλος να έχει
κάποια σωστή σκέψη
δ' οὖν = όπως και να ἴναι, πάντως**

**πέφυκα προσκοπεῖν σοῦ = από τη φύση μου έχω
χρέος να προσέχω από πριν για σένα**

690 τό σόν ὄμμα (<ὄράω) δεινόν = το βλέμμα σου
προκαλεί φόβο

**οἷς σὺ...κλύων (οἷς, ἔλξη, αντί οὔς) = ώστε να μη
ευχαριστιέσαι, ακούγοντας αυτά (τα λόγια)**

**ὑπὸ σκότου (αντί λάθρα) = εξαιτίας της ασημότητας
της θέσης μου**

**οἷ(α) (επίρρ.) ὀδύρεται πόλις (πλάγια ερώτ., επξγ.
στο τάδε) = πόσο δηλαδή η πόλη θρηνεί την κόρη
αυτή**

ὥς...φθίνει (πλάγια ερώτ., επξγ. στο οἶ(α) ὀδύρεται)
= λέγοντας πόσο ατιμωτικά πεθαίνει, σαν να ήταν η χειρότερη από όλες τις γυναίκες, για μια τόσο ένδοξη πράξη

ἦτις...οἰωνῶν τινος = αναφορ.- αιτιολ. πρότ.

ἐν φοναῖς πεπτῶτα (αντί πεπτωκότα) **ἄθαπτον** = πεσμένο μέσα στο αίμα ἀταφο

φοναί, αἶ (ποιητ. λ.) = ο αιματηρός φόνος, η σφαγή
ὠμηστής κύων = ωμοφάγο, άγριο σκυλί

μήθ' ὑπό τινος οἰωνῶν = ούτε από κάποιο ὄρνιο

**οὐχ ἤδε...λαχεῖν (=οὐχ ἤδε ἀξία λαχεῖν χρυσοῦς
τιμῆς; = δεν αξίζει αυτή να τιμηθεί με λαμπρή τιμή;)
λαχεῖν (λαγγάνω > ν.ε. λαχνός) = απαρ. αναφ.,
εξαρτάται από τη λ. ἀξία**

700 τοιάδ' ἔρεμνὴ σῖγ' ἐπέρχεται φάτις,
Ἐμοὶ δὲ σοῦ πράσσοντος εὐτυχῶς, πάτερ,
οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα τιμιώτερον·
τί γὰρ πατὴρ θάλλοντος εὐκλείας τέκνοις
ἄγαλμα μεῖζον, ἢ τί πρὸς παίδων πατρί;

705 Μὴ νυν ἔν ἧθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει,
ὡς φῆς σύ, κούδεν ἄλλο, τοῦτ' ὀρθῶς ἔχειν·
ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
ἢ γλῶσσαν, ἢν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
οὔτοι διαπτυχθέντες ὠφθησαν κενοί.

710 Ἄλλ' ἄνδρα, κεί τις ἢ σοφός, τὸ μανθάνειν
πόλλ' αἰσχρὸν οὐδὲν καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

700 ἔρεμνός (<ἔρεβος=σκοτάδι) = σκοτεινός
τοιᾶδ'... φάτις (προσωπ.) = τέτοια φήμη σκοτεινή
κυκλοφορεῖ κρυφά
σοῦ πράσσοντος εὐτυχῶς (β'όρος συγκρ.) = από τη
δική σου ευτυχία, εάν εσύ ευτυχεῖς
κτῆμα τιμιώτερον = πολυτιμότερο απόκτημα, αγαθό
τί γὰρ πατρός... μεῖζον = η συντακτ. σειρά : τί γὰρ
ἄγαλμα μεῖζόν (ἐστι) τέκνοις εὐκλείας θάλλοντος
πατρός = γιατί ποια χαρά είναι μεγαλύτερη για τα
παιδιά από τη δόξα του ευτυχισμένου πατέρα
ἄγαλμα, τὸ = αγλάισμα, κόσμημα, χαρά

θάλλω (>θαλερός) = ακμάζω, ανθώ, ευτυχώ

**ἢ τί πρὸς παίδων πατρί = το πλήρες : ἢ τί ἄγαλμα
μειζόν ἐστι πατρὶ εὐκλείας παίδων θαλλόντων;**

**μή νυν ἔν ἧθος...φῶρει = μη λοιπόν έχεις μόνον ένα
τρόπο σκέψης**

**φῶρει (φορέω-ῶ =φέρω) = το ρ. δηλώνει ενέργεια
που επαναλαμβάνεται**

ὥς φῆς σύ (=ὄ σύ φῆς) = αυτό που λες εσύ

**ὅστις (περιληπτ.)...δοκεῖ = όσοι νομίζουν ότι μόνο
αυτοί σκέπτονται σωστά**

**οὔτοι διαπτυχθέντες (διαπτύσσομαι) ὤφθησαν
κενοὶ (ὄντες = κτηρμ. μτχ.) = αυτοί, όταν ανοιχτούν
και εξεταστούν σε βάθος βρίσκονται (φαίνονται) ὅτι
εἶναι ἄδειοι (η μεταφορά παρμένη από τα καρύδια)
ἄνδρα τὸ μανθάνειν...οὐδὲν = η συντακτ. σειρά :
οὐδὲν αἰσχρὸν ἔστι τὸν ἄνδρα μανθάνειν πολλὰ =
δεν εἶναι καθόλου ντροπή για ἕναν ἄνθρωπο να
μαθαίνει πολλά
κεῖ τις ἢ σοφός (η χρήση του εἶ με υποτ. εἶναι ποιητ.)
= και αν ἀκόμη κάποιος εἶναι σοφός**

**μὴ τείνειν ἄγαν (τὸ τόξον)(τείνειν : ανεξ. χρήση
απαρ., αντί προστακτ.) = να μη παρατραβάει το σκοινί
(η μεταφορά από το τέντωμα της χορδής της λύρας ή
τόξου)**

712 Ὅρᾱς παρὰ ρείθροισι χειμάρροις ὅσα
δένδρων ὑπέικει, κλῶνας ὡς ἐκσῶζεται,
τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται.

715 Αὐτως δὲ ναὸς ὅστις ἐγκρατῆ πόδα
τεΐνας ὑπέικει μηδέν, ὑπτίοις κάτω
στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται.
Ἄλλ' εἶκε θυμῶ καὶ μετάστασιν δίδου.
Γνώμη γὰρ εἴ τις κάπ' ἐμοῦ νεωτέρου

720 πρόσεστι, φήμ' ἔγωγε πρεσβεύειν πολὺ
φῦναί τιν' ἄνδρα πάντ' ἐπιστήμης πλέων·

**παρὰ ῥεΐθροισι χειμάρροις = κοντά στο ορμητικό
ρεύμα**

**χειμάρροος, ον (συνηρ. χειμάρρους, -οον
(χεῖμα+ῥέω) = αυτός που ρέει τον χειμώνα**

ὑπέϊκω = υποχωρώ

ὥς ἐκσώζεται κλώνας = πώς διασώζουν τα κλαδιά

κλών,-νός, ὁ (<κλάω) = κλωνάρι (ν.ε. κλωνοποίηση)

ἀντιτείνω = αντιστέκομαι

**αὐτόπρεμνος (<αὐτός+πρέμνον=κορμός δένδρου) =
σύρριζα**

**αὐτως (επίρρ.) = επίσης, ωσαύτως
ναὸς (δωρ. τύπος, αντί νεώς), ἡ ναῦς = το πλοίο
ἐγκρατῆ (προλ. κατηγ.) πόδα = ὥστε ἐγκρατῆ εἶναι
(τὸν) πόδα**

**ὅστις... ὑπέικει μηδὲν = ὅποιος τεντώνει πολύ τα
πανιά του πλοίου και δεν τα χαλαρώνει καθόλου
στον άνεμο**

**ὑπίοις σέλμασιν ναυτίλλεται (ειρωνεία) = ταξιδεύει
με ανεστραμμένο το κατάστρωμα του πλοίου, τα
καθίσματα των κωπηλατών**

**κάτω στρέψας (τήν ναῦν) = αφού αναποδογυρίσει
το πλοίο**

**εἶκε θυμῶ καί...δίδου = δώσε τόπο στην οργή και
άλλαξε γνώμη**

**γνώμη γὰρ...πρόσεστι = η συντακτ. σειρά : εἴ τις
γνώμη πρόσεστι κάπ' (καὶ ἀπὸ) ἐμοῦ νεωτέρου
(ὄντος) = κι αν μπορώ κι εγώ να προσθέσω κάποια
γνώμη, παρότι νεότερος**

**φημί...πρεσβεύειν πολὺ φῦναί τιν' ἄνδρα (=υποκ.
του φῦναι) πάντ' (α) (=αιτ. αναφ.) ἐπιστήμης**

πλέων(=πανεπιστήμονα) = εγώ βέβαια λέω ότι το πιο καλό είναι να γεννιέται κανείς πάνσοφος

722 εἰ δ' οὖν, φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταύτη ῥέπειν,
καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.

ΧΟ. Ἄναξ, σέ τ' εἰκός, εἴ τι καίριον λέγει,

725 μαθεῖν, σέ τ' αὖ τοῦδ'· εὖ γὰρ εἴρηται διπλῆ.

ΚΡ. Οἱ τηλικοῖδε καὶ διδαζόμεσθα δὴ
φρονεῖν ὑπ' ἀνδρὸς τηλικοῦδε τὴν φύσιν;

ΑΙ. Μηδὲν τὸ μὴ δίκαιον· εἰ δ' ἐγὼ νέος,
οὐ τὸν χρόνον χρή μᾶλλον ἢ τάργα σκοπεῖν.

730 **ΚΡ.** Ἔργον γὰρ ἐστὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας σέβειν;

ΑΙ. Οὐδ' ἂν κελεύσαιμ' εὐσεβεῖν ἐς τοὺς κακοὺς.

ΚΡ. Οὐχ ἦδε γὰρ τοιαῦδ' ἐπέιληπται νόσῳ;

ΑΙ. Οὐ φησι Θήβης τῆσδ' ὁμόπολις λεώς.

ΚΡ. Πόλις γὰρ ἡμῖν ἀμὲ χρὴ τάσσειν ἔρει;

735 ΑΙ. Ὅρᾱς τόδ' ὡς εἴρηκας ὡς ἄγαν νέος;

ΚΡ. Ἄλλω γὰρ ἢ 'μοὶ χρὴ με τῆσδ' ἄρχειν χθονός;

ΑΙ. Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἣτις ἀνδρός ἔσθ' ἑνός.

ΚΡ. Οὐ τοῦ κρατοῦντος ἢ πόλις νομίζεται;

ΑΙ. Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος.

740 ΚΡ. Ὅδ', ὡς ἔοικε, τῇ γυναικὶ συμμαχεῖ.

εἰ δ' οὖν... = ενν. μὴ ἔφϋ τοιοῦτος (σχ. αποσιώπησης)

φιλεῖ (απρόσ.) μὴ ταύτη ῥέπειν = συνήθως δε συμβαίνει ἔτσι

τοῦτο...ταύτη = επανάλ. της ίδιας λέξης

τῶν λεγόντων εὖ (= τῶν εὖ λεγόντων) = από όσους μιλούν ορθά

καίριον = ορθό, ἔγκαιρο, εύστοχο

σέ (δηλ. τὸν Αἴμονα) μαθεῖν = και συ να ακούσεις

διπλή = από τους δυο (τον Κρέοντα και τον Αίμονα)

οἱ τηλοκοῖδε = σ' αυτή την ηλικία

καὶ διδαξόμεσθα = διδαχθησόμεθα (ο καὶ για ἔμφαση)

τηλοκοῦδε τὴν φύσιν = τόσο νέου στην ηλικία

μηδὲν (διδάσκου) τὸ μὴ δίκαιον = να μη διδαχτεῖς τίποτε το άδικο

730 ἔργον γάρ...σέβειν = εἶναι λοιπόν πράξη σωστή να τιμά κανείς όσους παρανομούν

οὐδ' ἂν κελεύσαιμ'...κακοὺς = το πλήρες: οὐ μόνον ἔγώ οὐκ εὐσεβῶ εἰς τοὺς κακοὺς, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἄλλους κελεύσαιμι...

εὐσεβῶ = τιμῶ, δείχνω σεβασμό

ἐπείληπται τοιᾶδε νόσῳ = έχει προσβληθεί από τέτοια αρρώστια

ὁμόπολις λεῶς (=λαὸς) = ὅλος ο λαὸς της πόλης, ὅλοι οι πολίτες

ἀμὲ χρή τάσσειν = ἅ ἐμὲ χρή τάσσειν : ὅσα πρέπει να διατάζω

ὡς ἄγαν νέος = σαν μωρό παιδί, σαν ανόητος

ἄλλῳ ἢ ᾿μοὶ (δοτ. χαριστ.). = για λογαριασμό άλλου ἢ για δικό μου

**πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ'... = ο γὰρ αιτιολογεί το ενν. ναί,
σοὶ καὶ τῷ λαῷ δεῖ σε ἄρχειν, πόλις γὰρ οὐκ ἔστ'...**

**οὐ τοῦ κρατοῦντος ἢ πόλις; = η πόλη δεν ανήκει
στον ἄρχοντα;**

**καλῶς (ειρων.)...μόνος = η συντακτ. σειρά : καλῶς
γε σὺ μόνος ἄρχοις ἂν γῆς ἐρήμης (ενν. οὔσης) =
ωραία βέβαια εσύ θα κυβερνούσες μια ἐρημη πόλη**

741 ΑΙ. Εἶπερ γυνὴ σύ· σοῦ γὰρ οὖν προκήδομαι.

ΚΡ. ὦ παγκάκιστε, διὰ δίκης ἰὼν πατρί;

ΑΙ. Οὐ γὰρ δίκαιά σ' ἔξαμαρτάνονθ' ὀρῶ.

ΚΡ. Ἀμαρτάνω γὰρ τὰς ἐμὰς ἀρχὰς σέβων;

745 ΑΙ. Οὐ γὰρ σέβεις, τιμάς γε τὰς θεῶν πατῶν.

ΚΡ. ὦ μιαρὸν ἦθος καὶ γυναικὸς ὕστερον.

ΑΙ. Οὐ τὰν ἔλοις ἦσσω γε τῶν αἰσχυρῶν ἐμέ.

ΚΡ. Ὁ γοῦν λόγος σοι πᾶς ὑπὲρ κείνης ὄδε.

ΑΙ. Καὶ σοῦ γε κάμοῦ, καὶ θεῶν τῶν νερτέρων.

750 ΚΡ. Ταύτην ποτ' οὐκ ἔσθ' ὡς ἔτι ζῶσαν γαμεῖς.

ΑΙ. Ἦδ' οὖν θανεῖται καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινα.

**ΚΡ. Ἡ κάπαπειλῶν ὧδ' ἐπεξέρχη θρασύς;
ΑΙ. Τίς δ' ἔστ' ἀπειλή πρὸς κενὰς γνώμας λέγειν;
ΚΡ. Κλαίων φρενώσεις, ὧν φρενῶν αὐτὸς κενός.**

740 εἶπερ γυνὴ σὺ (ενν. εἶ) = αν είσαι γυναίκα
προκήδομαί τινος = προνοώ, ενδιαφέρομαι για
κάποιον

διὰ δίκης ἰών πατρί = το πλήρες : προκήδη ἔμοῦ διὰ
δίκης ἰών πατρί = ενδιαφέρεσαι για μένα, ενώ
έρχεσαι να αντιδικήσεις με τον πατέρα σου;

οὐ γὰρ δίκαιά σ' ἔξαμαρτάνονθ' (κτγρμ. μτχ.) ὄρῳ =
ενν. ναί, οὐ γὰρ... ὄρῳ = ναι, γιατί σε βλέπω να
παίρνεις άδικες αποφάσεις

τὰς ἑμὰς ἀρχὰς σέβων = τιμώντας την εξουσία μου

**ὦ μιαρὸν ἦθος καὶ γυναικὸς ὕστερον = πρόστυχε
χαρακτήρα, αχρεῖο πλάσμα, δούλε μιας γυναίκας
οὐ τὰν ἔλοις (τοι ἄν) ἔλοις...ἐμέ = (ενν. ναι, μπορεί
να εἶμαι δούλος), ἀλλὰ δεν μπορείς να με βρεις να
υποκύπτω σε αἰσχρὲς πράξεις**

**ὁ γοῦν (γε οὔν) λόγος = τα λόγια σου βέβαια
καὶ σοῦ γε...τῶν νερτέρων = και για σένα βέβαια, και
για μένα και για τους θεούς του κάτω κόσμου
ενδιαφέρομαι**

**οὐκ ἔσθ' ὡς = οὐκ ἔσθ' ὅπως = με κανένα τρόπο
γαμεῖς (μέλλ. του ρ. γαμῶ) = θα παντρευτεῖς**

ὀλεῖ (μέλλ. του ρ. ὄλλυμι) = θα καταστρέψει, θα σκοτώσει

ἢ κἀπαπειλῶν...θρασύς = η συντακτ. σειρά : ἢ ἐπεξέρχη καὶ ἐπαπειλῶν ὧδε θρασύς = αλήθεια, ἔρχεσαι εναντίον μου με τόσο θράσος, ὥστε να με απειλεῖς ἀκόμα;

πρὸς κενὰς γνώμας = σε ἀνόητες γνώμες

κλαίων φρενώσεις (με) (φρενόω- ὦ<φρήν) = με κλάματα θα με συνετίσεις

ὧν (εναντ. μτχ.) κενός φρενῶν = αν και εἶσαι ἀμυαλος

16. Ο Μάνος Κατράκης ως Κρέων.
Από την ταινία του Γιώργου Τζαβέλλα Αντιγόνη, 1961
(40 χρόνια Φεστιβάλ, εκδ. Δ.Ε.Π.Α.Σ.Δ.Α)

756 ΚΡ. Γυναικὸς ὦν δούλευμα, μὴ κώτιλλέ με.

ΑΙ. Βούλει λέγειν τι καὶ λέγων μηδὲν κλύειν;

ΚΡ. Ἄληθες; ἀλλ' οὐ, τόνδ' Ὀλυμπον, ἴσθ' ὅτι,
χαίρων ἐπὶ ψόγοισι δεννάσεις ἐμέ.

760 Ἄγαγε τὸ μῖσος, ὡς κατ' ὄμματ' αὐτίκα
παρόντι θνήσκῃ πλησία τῷ νυμφίῳ.

ΑΙ. Οὐ δῆτ' ἔμοιγε, τοῦτο μὴ δόξης ποτέ,
οὔθ' ἤδ' ὀλεῖται πλησία, σύ τ' οὐδαμᾶ
τούμὸν προσόψει κρᾶτ' ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρων,

765 ὡς τοῖς θέλουσι τῶν φίλων μαίνῃ ξυνών.

ΧΟ. Ἄνῆρ, ἀναξ, βέβηκεν ἐξ ὀργῆς ταχύς·

νοῦς δ' ἐστὶ τηλικούτος ἀλγήσας βαρύς.

**ΚΡ. Δράτω, φρονεῖτω μείζον ἢ κατ' ἄνδρ' ἰών·
τῷ δ' οὖν κόρα τῷδ' οὐκ ἀπαλλάξει μόρου.**

770 ΧΟ. Ἄμφω γὰρ αὐτῶ καὶ κατακτεῖναι νοεῖς;

δούλευμα (=δοῦλος) γυναικός = δούλε μιας γυναίκας (σχ. μετωνυμίας)

κωτίλλω = κολακεύω κάποιον με πολλά λόγια, φλυαρώ

λέγων μηδὲν κλύειν = να μην παίρνεις καμιά απάντηση στα λόγια

ἄληθες (ειρων.) = αλήθεια;

ἀλλ' οὐ, τόνδ'...δεννάσεις (δεννάζω<δέννος=ύβρις)

ἐπὶ ψόγοισι = η συντακτ. σειρά : ἀλλά, τόνδ'

Ὅλυμπον, ἴσθ' ὅτι οὐ χαίρων δεννάσεις ἐμὲ ἐπὶ

ψόγοισι = μα τον ίδιο τον Όλυμπο, να ξέρεις ότι δε θα με βρίζεις ατιμώρητα με τις συνεχείς κατηγορίες

760 τὸ μῖσος = τη μισητή (γυναίκα)

κατ' ὄμματα = μπροστά στα μάτια

πλησία τῷ νυμφίῳ παρόντι = κοντά, παρουσία του μνηστήρα

οὐ δῆτ' (ενν. ὀλεῖται) = όχι, βέβαια, δε θα πεθάνει

ἔμοιγε πλησία = κοντά μου τουλάχιστον

μὴ δόξης ποτέ (παρενθ. πρότ.) = μην το σκεφτεῖς ποτέ, μην το φανταστεῖς

οὐδαμᾶ (αντί οὐδαμῶς)=ποτέ πια

**οὐδαμᾶ τούμὸν...ὄρων = η συντακτ. σειρά : τὸ ἐμὸν
κρᾶτα οὐδαμᾶ προσόψει ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρων**

τὸ ἐμὸν κρᾶτα = το κεφάλι μου, το πρόσωπό μου

**ὡς τοῖς...ξυνών (τελική πρότ.) = για να δείχνεις την
τρέλα σου σε ὅσους ἀπό τους φίλους σου μπορούν
να την ανεχτούν**

ἀνήρ (αντί ὁ ἀνήρ) βέβηκεν = ο άντρας έφυγε

ταχύς (επιρρ. κατηγ.) = βιαστικά, γρήγορα

**νοῦς τηλικούτος (αντί τηλικούτου) = η ψυχή τόσο
νέου**

βαρὺς = επικίνδυνος, επίφοβος

ἀλγήσας (υποθ. μτχ.) = αν πονέσει

φρονῶ μείζον = μεγαλοφρονώ, μεγαλοπιάνομαι

**ἢ κατ' ἄνδρ' ἰών = από ό,τι ταιριάζει σ' έναν
άνθρωπο**

τῷ κόρα τῷδ' (αιτ. δυϊκ. αρ.) = αυτές τις δύο κόρες

ἀπαλλάσσω μόρου = γλυτώνω από τον θάνατο

**770 ἄμφω αὐτῶ (δυϊκ. αρ.) = και τις δύο αυτές· το
ἄμφω για ἔμφαση**

771 ΚΡ. Οὐ τήν γε μὴ θιγοῦσαν· εὖ γὰρ οὖν λέγεις.

ΧΟ. Μόρω δὲ ποίω καί σφε βουλευῆ κτανεῖν;

ΚΡ. Ἄγων ἔρημος ἔνθ' ἂν ἦ βροτῶν στίβος
κρύψω πετρώδει ζῶσαν ἐν κατώρυχι,

775 φορβῆς τοσοῦτον ὡς ἄγος μόνον προθείς,

ὅπως μίασμα πᾶσ' ὑπεκφύγη πόλις·

κάκεϊ τὸν Ἄιδην, ὃν μόνον σέβει θεῶν,

αἰτουμένη που τεύξεται τὸ μὴ θανεῖν,

ἢ γνώσεται γοῦν ἀλλὰ τηνικαῦθ' ὅτι

780 πόνος περισσός ἐστι τὰν Ἄιδου σέβειν.

οὐ (ενν. νοῶ κατακτεῖναι) = ὄχι, (δε σκέφτομαι να σκοτώσω)

τήν μὴ θιγοῦσαν = αυτή που δεν άγγιξε (τον νεκρό), δε μετείχε

μόρῳ δὲ ποίῳ = με ποιον τρόπο

σφε = αυτήν

ἐρήμος βροτῶν στίβος = απάτητος δρόμος

κρύψω ζῶσαν = θα την θάψω ζωντανή

**κατῶρυξ-χος, ὅ = ὄρυγμα, σπηλιά, υπόγειος
θολωτός τάφος**

φορβή = τροφή (κυρίως ζώων)

ἄγος, τὸ = το μίasma

**ὡς ἄγος μόνον (ενν. εἶναι) = ὥστε απλῶς, ἴσα-ἴσα
μόνο να αποτρέψει το μίasma**

προθεῖς (προτίθημι) = προσφέροντας, δίνοντας

σέβει = σέβεται, τιμά

κάκεῖ τὸν Ἄιδην αἰτουμένη που τεύξεται τὸ μὴ

**θανεῖν = και εκεί παρακαλώντας τον Ἄδη, ἴσως
γλυτώσει τον θάνατο (σκληρή ειρωνεία)**

γοῦν ἀλλὰ τηνικαῦτα = τουλάχιστον, αν και αργά

πόνος περισσός ἔστι τάν (τὰ ἐν οἴκῳ) Ἄιδου σέβειν
= εἶναι μάταιος κόπος να τιμὰ κανεῖς ὅσους
βρίσκονται στον Ἄδη, τους νεκρούς

Στροφή

Χορός

Ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν,

Ἔρωσ, ὃς ἐν κτήμασι πί-

πτεις, ὃς ἐν μαλακαῖς παρει-

αῖς νεάνιδος ἐννουχεύεις,

785 **φοιτᾶς δ' ὑπερπόντιος ἐν τ'**

ἀγρονόμοις αὐλαῖς·

καί σ' οὔτ' ἀθανάτων

φύξιμος οὐδεὶς οὔθ'

ἀμερίων σέ γ' ἀνθρώ-

790 **πων, ὁ δ' ἔχων μέμνηεν.**

Αντιστροφή
Σὺ καὶ δικαίων ἀδίκους
φρένας παρασπᾶς ἐπὶ λώ-
βα· σὺ καὶ τόδε νεῖκος ἀν-
δρῶν ξύναιμον ἔχεις τάραξας·
795 **νικᾶ δ' ἐναργῆς βλεφάρων**
ἴμερος εὐλέκτρου
νύμφας, τῶν μεγάλων
πάρεδρος ἐν ἀρχαῖς θε-
σμῶν· ἄμαχος γὰρ ἐμπαί-
800 **ζει θεὸς Ἀφροδίτα.**

781 ΧΟ. Έρωτα, που δε γονάτισες ποτέ στον πόλεμο,
Έρωτα, που ορμάς και γεμίζεις την πλάση,
που στ' απαλά τα μάγουλα
της κόρης νυχτερεύεις,
785 που σεργιανάς τις θάλασσες
και των ξωμάχων τα κατώφλια,
κανείς δε σου γλυτώνει
μηδέ θνητός μηδέ αθάνατος·
790 φωλιάζεις στο κορμί και το μανίζεις.

Εσύ των δικαίων ξεστρατίζεις το νου
και στο χαμό τον σέρνεις·
εσύ και τούτη την αμάχη φούντωσες

μέσα σ' αυτό το σόι·

795 της γόνιμης νύφης νικά
λαγάρους των βλεφάρων ο πόθος
που κυβερνά συντροφικά
με τους άλλους θεσμούς τους μεγάλους.

800 Η Αφροδίτη δίχως μέριμνες μας περιπαίζει.

**(Η Αντιγόνη βγαίνει από το παλάτι συνοδευόμενη
από φρουρούς)**

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΤΡΙΤΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (626-780)

Α' Σκηνή : στ. 627-765. Πρόσωπα : Κρέων- Αΐμων- Χορός.

Στη σκηνή βρίσκονται ο Κρέων και ο Χορός. Από τη δεξιά πάροδο έρχεται ο Αΐμων. Η άφιξή του δεν είναι εντελώς απρόσμενη· η αναφορά της Ισμήνης (στ. 572) στο πρόσωπό του προοικονομεί τον ερχομό του.

626 - 630 **ὄδε μὴν Αἴμων... ὑπεραλγῶν (αλλά να κι ο Αΐμονας... χαμένο ταΐρι)· ο Κορυφαίος, βλέποντας**

τον Αίμονα να έρχεται, διερωτάται για τις προθέσεις του.

631 - 634 τάχ' είσόμεσθα... φίλοι (αμέσως...αγαπάς ακόμη)· ο Κρέων με τη διπλή ερώτηση προς τον Αίμονα : παιδί μου, μήπως άκουσες την τελεσίδικη ποινή...μας αγαπάς ακόμη, υποδεικνύει το καθήκον του γιου προς τον πατέρα. Οι εκτιμήσεις του χορού και του Κρέοντα για τη στάση του Αίμονα είναι αντίθετες.

635 - 638 πάτερ, σός είμι...ήγουμένου· η απρόσμενη απάντηση του Αίμονα ξαφνιάζει και τον χορό και τον Κρέοντα. Οι μετοχές έχων και ήγουμένου είναι δίσημες· υποθετικές κατά τον Αίμονα, αιτιολογικές

κατά τον Κρέοντα. Η διπλή σημασία τους είναι στοιχείο της δραματικής τέχνης του ποιητή.

639 οὕτω γάρ...ἔχειν· στην αρχή του στίχου υποδηλώνει ότι ο Κρέων επιδοκιμάζει την απάντηση του Αίμονα.

640 γνώμης πατρώας...ἔσταναι· κατά τους Έλληνες ο σεβασμός των παιδιών προς τους γονείς ήταν ένα από τα θεμελιώδη καθήκοντά τους. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή είναι και οι απαιτήσεις του Κρέοντα από τον Αίμονα. Οποιαδήποτε άλλη στάση του Αίμονα θα θεωρηθεί απρεπής απέναντι στην πατρική εξουσία.

643 - 644 ὡς καὶ τὸν ἐχθρὸν... ἐξ ἴσου πατρί· για τους αρχαίους βασική ηθική αρχή ήταν: φίλει τόν

φιλοῦντα καί μίσει τόν μισοῦντα· γλυκύν εἶναι φίλοις, ἐχθροῖς δὲ πικρόν.

645 - 647 ὅστις δ' ἄνωφέλητα... ἐχθροῖσιν γέλων· ο Κρέων πιστεύει ὅτι το κύρος του πατέρα συνδέεται με τη συμπεριφορά των παιδιών· ανάλογη άποψη απαντά και στον Αΐαντα: οὔκουν γέλως ἤδιστος εἰς ἐχθρούς γελαῖν; (στ. 79).

648 - 652 μή νύν ποτ'... φίλος κακός· η προτροπή του Κρέοντα προς τον Αίμονα να περιφρονήσει την Αντιγόνη υποκρύπτει το μίσος και την αποστροφή του προς αυτήν. Θεωρεί την αγάπη προς τη γυναίκα δουλική υποταγή.

653 - 654 ἀλλὰ πτύσας... νυμφεύειν τινί· τραγική ειρωνεία (πρβλ. στ. 1232, όπου ο Αίμων φτύνει τον

πατέρα του), η οποία κορυφώνεται με τη φράση ἐν Ἄϊδου νυμφεύειν· αυτός που τελικά θα νυμφευθεί στον Άδη είναι ο Αίμων (στ. 1240-41) και όχι η Αντιγόνη, της οποίας κύριο μέλημα είναι η ταφή του αδελφού της και όχι ο γάμος.

655 - 658 ἐπεὶ γὰρ...ἀλλὰ κτενῶ· η θρασύτητα της Αντιγόνης, η οποία μόνη από όλους τους πολίτες παρακούει τη διαταγή του Κρέοντα, μειώνει το γόητρο του μονάρχη. Δεν μπορεί να δεχθεί την αμφισβήτηση της θέλησής του και μάλιστα από μια γυναίκα. Γι' αυτό και πρέπει να τιμωρηθεί σκληρά, γιατί, διαφορετικά, δε θα μπορούσε αυτός να κυβερνήσει. Η επιμονή του όμως αυτή θα αποδειχθεί μοιραία για τον ίδιο.

658 - 660 πρὸς ταῦτ' ...ἔξω γένους· ἡ περιφρονητικὴ αναφορά στον Δία, τον προστάτη της ὀμαιμης συγγένειας, αποτελεί ὕβρη και προοικονομεῖ τὴ σκηνὴ του Τειρεσία.

661 - 665 ἐν τοῖς γὰρ οἰκείοισιν...ἔξ ἐμοῦ τυχεῖν· ὁ Κρέων δὲν αντιλαμβάνεται τὸ κίνητρο τῆς πράξης τῆς Αντιγόνης και θεωρεῖ τὴ στάση τῆς ὡς προσπάθεια να επιβληθεῖ στους ἄρχοντες. Με τὴ φράση οὐκ ἔστ' ἐπαίνου τυχεῖν αποφεύγει να προκαλέσει περισσότερο τον χορό.

666 - 667 ἀλλ' ὄν πόλις...καὶ τάναντία· πρόκειται για αναχρονισμό. Τὴν εποχὴ του Κρέοντα οἱ ἄρχοντες εἶναι κληρονομικοί, ἐνὼ τὴν εποχὴ του Σοφοκλή ἐκλέγονται. Ὁ Κρέων, ἀνάγοντας τὴ βούλησή του σε

νόμο της πόλης (πρβλ. στ. 738), απαιτεί απόλυτη και χωρίς αμφισβήτηση υποταγή, ανεξάρτητα αν αυτό είναι δίκαιο ή άδικο (πρβλ. Τραγ. Αδέσπ. 436 : **δοῦλε δεσποτῶν, ἄκουε καὶ δίκαια κ᾿άδικα. κρεισσόνων γὰρ καὶ δίκαια κ᾿άδικ' ἔστ' ἄκουστέα**). Η αντίληψή του αυτή προκαλεί το δημοκρατικό αίσθημα των Αθηναίων.

669 **καλῶς μὲν...θέλιν· αναχρονισμός· αυτό ισχύει στη δημοκρατία, ενισχύει όμως τις απόψεις του Κρέοντα για την πειθαρχία.**

671 **μένειν δίκαιον παραστάτην· είναι ο γενναίος συμπολεμιστής· ανάλογος είναι ο όρκος των Αθηναίων εφήβων: Οὐ καταισχυνῶ ὄπλα τὰ ἱερά,**

οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν
στοιχήσω.

672 - 676 ἀναρχίας δὲ...ἢ πειθαρχία· ο Κρέων με τη λέξη ἀναρχία εννοεῖ την ανυπακοή στους νόμους και επισημαίνει με ἔμφαση τις συνέπειες της αναρχίας. (πρβλ. Αισχύλου Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, 225 : πειθαρχία ἔστι τῆς εὐπραξίας μήτηρ, γυνὴ Σωτήρος.

679 - 680 κρεῖσσον γάρ...καλοῖμεθ' ἂν · ο Κρέων θεωρεῖ ταπεινωτικό για τον ανδρισμό του να υποκύψει σε μια γυναίκα (πρβλ. στ. 484, 525). Χαρακτηριστική η καχυποψία του να βλέπει παντοῦ συνωμοσίες.

681 - 682 ἡμῖν μὲν...δοκεῖς πέρι · ο χορός, με την παρέμβασή του, επιδοκιμάζει τα λόγια του Κρέοντα,

ὅπως ἔκανε και προηγουμένως νόμῳ δὲ χρῆσθαι παντί, τοῦτ' ἔνεστί σοι (στ. 213), ὅταν του αναγνώρισε το δικαίωμα να αποφασίζει για ὅλους και για ὅλα. Δεν εκφράζει φανερά την αντίθεσή του, αλλά τη διατυπώνει με τρόπο υποθετικό.

683 - 684 πάτερ, θεοὶ...ὑπέρτατον· ο Αἴμων, με λεπτότητα, αντιπαραθέτει στην πατρική σκληρότητα τη φρόνηση, την οποία θεωρεί ως το μεγαλύτερο αγαθό. Τα επιχειρήματα, με τα οποία εκφράζει την αντίθεσή του στον πατέρα του, στηρίζονται στη γνωμολογική αυτή διατύπωση για τη δύναμη της φρόνησης.

687 γένοιτο... καλῶς ἔχον· με τη δυνητική και αόριστη διατύπωση ο Αἴμων αμφισβητεί, με

ευπρέπεια και σεβασμό, την εσφαλμένη απόφαση του Κρέοντα να καταδικάσει την Αντιγόνη. Η σχετικότητα της γνώσης : κανένας δεν τα γνωρίζει όλα και η παραδοχή της γνώμης του άλλου είναι στοιχεία διαλόγου και δημοκρατίας, που απηχούν τη διδασκαλία των σοφιστών.

692 ἔμοι δ' ἀκούειν ἔσθ' ὑπὸ σκότου τάδε· ἡ ἔλλειψη δημόσιας κριτικῆς υποδηλώνει τον φόβο που προκαλεί η εξουσία του Κρέοντα. Την αντίδραση της κοινῆς γνώμης στην απόφαση του Κρέοντα πληροφορεῖται ο Αἴμων, ο οποίος, με μετριοφροσύνη, του αντιτάσσει τους κινδύνους που θα διατρέξει, αν δεν αλλάξει γνώμη.

693 - 695 τὴν παῖδα ταύτην...φθίνει· παρά τη συναισθηματικὴ του φόρτιση ο Αἴμων, αποφεύγει να αναφέρει το ὄνομα τῆς Αντιγόνης και παρουσιάζει με ἔντεχνο τρόπο τις ἀπόψεις του ως γνώμη των ἄλλων. Ἡ θετικὴ στάση τῆς πόλης για τὴν πράξη τῆς Αντιγόνης προβάλλεται με τὴ συσσώρευση των υπερθετικών ἀναξιοτάτη, κάκιστ', εὐκλεεστοτάτων.

699 οὐχ ἤδε χρυσῆς ἀξία τιμῆς λαχεῖν · τὴ γνώμη του λαοῦ, που διαμαρτύρεται για τὴν παράβαση του ἀγραφου δικαίου, συμμερίζεται και ο Αἴμων. Χωρίς να εκδηλώνει φανερά τὴ θέση του, με τὴν ευθεία ἐρώτηση, ἐκβιάζει καταφατικὴ ἀπάντηση, θεωρώντας τὸ ἔργο τῆς Αντιγόνης ἀξιο χρυσῆς τιμῆς.

700 τοιάδ' ἔρεμνή...φάτις · η σκοτεινή φήμη που κυκλοφορεί (ὑφέρπει) στην πόλη της Θήβας υποδηλώνει τον φόβο που προκαλεί στους πολίτες η αυταρχική εξουσία του Κρέοντα. Η κατάσταση αυτή έρχεται σε αντίθεση με το δημοκρατικό φρόνημα των Αθηναίων. Κατά τον (Bowra) : «Ο Σοφοκλής χρησιμοποιεί με δραματικό τρόπο εκείνο που ο Αισχύλος είχε διαπιστώσει, όταν έλεγε ότι τα οργισμένα λόγια των πολιτών εκπληρώνουν το καθήκον μιας δημόσιας κατάρας».

701 - 706 ἔμοι δὲ σοῦ πράσσοντος ...τοῦτο ὀρθῶς ἔχειν · ο Αίμων, για να αποφύγει τη μομφή του πατέρα του, ότι ο έρωτας υποκινεί τις σκέψεις του, τον διαβεβαιώνει για την αγάπη και την αφοσίωσή του

προς αυτόν. Προκειμένου να μαλακώσει την ισχυρογνωμοσύνη του και να καταλήξει στην έμμεση προειδοποίηση μή νυν ἔν ἦθος μοῦνον ἔν σαυτῶ φέρει προβάλλει ως βασική του μέριμνα την ευτυχία και την καλή φήμη του πατέρα του.

707 - 709 ὅστις γὰρ αὐτὸς... ὤφθησαν κενοί · η διατύπωση του αιτήματος του Αίμονα για τη σωτηρία της Αντιγόνης προετοιμάζεται κατάλληλα με μια σειρά γνωμολογίες : η σωστή σκέψη, η ευφράδεια του λόγου και ο χαρακτήρας αποτελούν τα βασικά στοιχεία του ήθους ενός ανθρώπου. Έτσι και οι πράξεις του είναι ανάλογες με το ήθος του.

711 τὸ μὴ τείνειν ἄγαν · η φράση έχει μεταφορική και αλληγορική σημασία· είναι παρμένη από τις

χορδές του τόξου ή των μουσικών οργάνων. Η αντίληψη πως οτιδήποτε ξεπερνά το μέτρο και φτάνει στην υπερβολή είναι επικίνδυνο, είναι κοινή για τους αρχαίους Έλληνες. Σύμφωνα με αυτή ο άνθρωπος, ή από τον φθόνο των θεών για την επιτυχία του ή από δικά του σφάλματα, εξαιτίας της αλαζονείας του, οδηγείται στην ύβρη που προκαλεί την τραγική του συντριβή. (πρβλ. στ. 127-128).

712 - 717 ὄρᾱς παρὰ ῥείθροισι...ναυτίλλεται · ο Αίμων με μεταφορικές φυσικές εικόνες, προοικονομεί παραστατικά τη συντριβή του Κρέοντα, αν δεν υποχωρήσει στην οργή του. Ο άνθρωπος οφείλει απέναντι στις ανώτερες δυνάμεις να μη ξεπερνά το μέτρο της ανθρώπινης φύσης του, αλλά να υποχωρεί,

γιατί δε θα βγει νικητής από τη σύγκρουση αυτή (πρβλ. και στ. 67-68).

718 ἀλλ' εἶκε θυμῷ καὶ μετάστασιν δίδου· ο Αἴμων πιστεύει ὅτι ο θυμός είναι η αιτία της εμμονής του Κρέοντα να καταδικάσει την Αντιγόνη. Οφείλει να αναθεωρήσει την απόφασή του και να μη φτάσει στα άκρα, γιατί η αλαζονεία του αποτελεί ὕβρη προς τους θεούς.

719 - 721 γνώμη γὰρ εἴ τις...ἐπιστήμης πλέων · με μετριοφροσύνη και λεπτότητα ο Αἴμων αντιτάσσει στην παντογνωσία του Κρέοντα τη σχετικότητα της γνώσης.

722 - 723 εἰ δ' οὖν...καλὸν τὸ μανθάνειν· ο Αἴμων, με το σχήμα αποσιώπησης εἰ δ' οὖν...(ἔφυ...τοιοῦτος)

προειδοποιεί με ήπιο τρόπο τον πατέρα του να μην ενεργήσει με αφροσύνη.

724 - 725 ἄναξ, σέ τ'...εἴρηται διπλῆ · η επιφυλακτική και διαλλακτική παρέμβαση του χορού έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενη θέση του να αποδεχθεί τις απόψεις του Κρέοντα (στ. 681-682).

726 - 765 Η κλιμάκωση των αντιθέσεων Κρέοντα-Αίμονα οδηγείται με επιδεξιότητα στην απόλυτη ρήξη. Η σύγκρουση που ακολουθεί είναι ζωηρή και ταυτόχρονα δραματική και τραγική. Ο διάλογος αυτός λέγεται αγωνιστικός (Αριστ. Ρητορική, 1413b8). Αξιοπρόσεκτη η συμμετρία του λόγου ανάμεσα στους δύο άνδρες.

726 - 727 οἱ τηλικοῖδε...τήν φύσιν· ο Κρέων, με τη

χρήση του πληθυντικού τηλικοΐδε, θεωρεί ότι ο Αίμων με τις υποδείξεις του προσβάλλει όχι μόνον αυτόν αλλά και όλους τους συνομηλίκους του.

728 - 729 μηδέν τὸ μὴ δίκαιον...ἢ σκοπεῖν · η ωριμότητα και η σύνεση, κατά τον Αίμονα, δε βρίσκονται στα χρόνια αλλά στα έργα.

730 - 731 ἔργον...τοὺς κακοὺς · η σαρκαστική διάθεση του Κρέοντα, με την επανάληψη της λέξης ἔργον, έρχεται σε αντίθεση με την ήρεμη απάντηση του Αίμονα.

732 οὐχ ἤδε γὰρ τοιαῦδ' ἐπέιληπται νόσω · ο Κρέων θεωρεί την πράξη της Αντιγόνης νόσο. Άρα και ο Αίμων, αφού παίρνει το μέρος της, δε σκέπτεται σωστά, γιατί έτσι τιμά τους κακούς.

733 - 735 οὐ φησι Θήβης...ὡς ἄγαν νέος; Η ιδεολογική αντιπαράθεση Αίμονα-Κρέοντα για τον ρόλο της κοινής γνώμης αποτελεί δραματικό στοιχείο. Ο Αίμων επικαλείται τη μαρτυρία της πόλης όχι μόνο για την αθωότητα της Αντιγόνης αλλά και για τη φήμη της. Ο Κρέων, αλαζονικά, αρνείται να δεχθεί τις απόψεις της κοινής γνώμης.

736 - 738 ἄλλω γὰρ...νομίζεται · η αντίληψη του Κρέοντα ότι η πόλη είναι δική του θυμίζει απαίτηση τυράννων και αντιτίθεται στο δημοκρατικό ήθος των Αθηναίων, το οποίο εκφράζει ο Αίμων.

739 καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος · ο ειρωνικός τόνος του Αίμονα υποδηλώνει ότι δεν ελπίζει να μεταπείσει πλέον τον πατέρα του. Με τη

διάσταση πατέρα και γιου στις πολιτικές απόψεις διαγράφεται το ήθος του καθενός.

740 - 741 ὁδ', ὡς ἔοικε...προκήδομαι η ειρωνική ανταπάντηση του Κρέοντα κάνει τον Αίμονα να χάσει την αυτοκυριαρχία του και να μιλήσει προσβλητικά για τον πατέρα του.

742 - 745 ὦ παγκάκιστε...τὰς θεῶν πατῶν · κατά τον Lesky «η κλιμάκωση της σύγκρουσης φτάνει στην κορύφωσή της. Ο Κρέων υπερασπίζεται την τιμή των δεσποτικών αξιωμάτων του, ενώ ο Αίμων τον μέμφεται ότι ποδοπάτησε τον σεβασμό των θεών». Η ασέβεια όμως αυτή προς τους θεούς αποτελεί ύβρη, η οποία θα τον οδηγήσει στην καταστροφή.

746 ὦ μιαρὸν ἦθος καὶ γυναικὸς ὕστερον · η
έλλειψη επιχειρημάτων οδηγεί τον Κρέοντα σε ὕβρεις
εναντίον του γιου του.

747 - 749 οὐ τὰν ἔλοις...τῶν νερτέρων · ο Αἴμων δεν
παρακολουθεί τον πατέρα του στις ὕβρεις, αλλά
μεταφέρει την αντιπαράθεση σε ηθικό επίπεδο. Με το
πολυσύνδετο καὶ-κάμοῦ-καὶ υποδηλώνει για ποιους
ενδιαφέρεται.

750 ταύτην ποτ' οὐκ ἔσθ' ὡς ἔτι ζῶσαν γαμεῖς · η
απειλή του Κρέοντα είναι αποτέλεσμα της ταραχής
του. Η φράση ἔτι ζῶσαν υποκρύπτει τραγική ειρωνεία
και προοικονομεί τον «γάμο» του Αίμονα με τη νεκρή
Αντιγόνη (στ. 1240-1).

751 ἤδ' οὖν θανεῖται καὶ θανοῦσ' ὀλεῖ τινα · ο Κρέων νομίζει ὅτι ἡ ἀπειλή του Αἴμονα ἀπευθύνεται σ' αὐτόν. Ἡ δισσημία τῆς φράσης ὀλεῖ τινα εἶναι στοιχεῖο τῆς δραματικῆς τέχνης του Σοφοκλή.

754 - 755 κλαίων φρενώσεις...εὖ φρονεῖν · ἡ σύγκρουση ἐπικεντρώνεται στο θέμα τῆς φρόνησης. Ὁ Αἴμων μιλάει ἀκόμη με σεβασμό στον πατέρα του, παρά τὴν ἔλλειψη αυτοκυριαρχίας. Ἡ φράση κλαίων φρενώσεις εἶναι ἀνάλογη με τὸ κλαύση ἢ οἰμῶξη που λεγόταν για τους δούλους, ὅταν ἐπρόκειτο να τους τιμωρήσουν.

756 γυναικὸς ὦν δούλευμα, μὴ κώτιλλέ με· στους τραγικούς ἦταν σύνηθες να χρησιμοποιοῦν σχῆμα μετωνυμίας, για να δηλώσουν τὸ ἀφηρημένο

(δούλευμα) αντί για το συγκεκριμένο (δοῦλε). Ο Κρέων θεωρεί κολακεία την προσφώνηση του Αίμονα πατήρ.

758 - 761 ἄληθες; ἀλλ' οὐ...τῷ νυμφίῳ · η επίκληση των θεών από τον Κρέοντα και η απειλή ότι θα σκοτώσει την Αντιγόνη μπροστά στα μάτια του Αίμονα δείχνουν την οργή του, που είναι αποτέλεσμα της περιφρονητικής στάσης του γιου του.

762 - 765 οὐ δῆτ' ἔμοιγε,...μαίνῃ ξυνών · η συσσώρευση των συνωνύμων (τούμὸν κράτα, προσόψει ἐν ὀφθαλμοῖς ὄρῶν) οφείλεται στο πάθος και την οργή του Αίμονα εναντίον του πατέρα του. Αποφασισμένος να σταθεί δίπλα στην Αντιγόνη και

**να πεθάνει μαζί της, αποχωρεί από τη σκηνή με
δραματικό τρόπο.**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1** Ποια στοιχεία προωθούν τη δράση, εξωτερική και εσωτερική, στον διάλογο του Αίμονα με τον Κρέοντα; (βλ. λ. δράση, Λεξικό βασικών θεατρικών όρων).
- 2** Οι απόψεις του Κρέοντα για την υπακοή των παιδιών προς τους γονείς εκφράζουν τις γενικότερες αντιλήψεις των Αθηναίων για το ήθος των παιδιών. Ποιες είναι αυτές και με ποιο τρόπο δίνονται;

3 Ο Κρέων διατυπώνει τις απόψεις του για την πειθαρχία· ποιες είναι αυτές, τι θέλει να επιτύχει και ποιον αντίκτυπο θα είχαν στους Αθηναίους θεατές;

4 Ο Αίμων δεν παίρνει αμέσως τη θέση της Αντιγόνης από την αρχή, αλλά παρουσιάζει την πόλη να υπερασπίζεται την πράξη της· για ποιους λόγους;

5 Με ποια επιχειρήματα ο Αίμων προσπαθεί να αντικρούσει τις απόψεις του Κρέοντα για την τιμωρία της Αντιγόνης;

6 Ποιες βασικές αρετές διακρίνονται στο ήθος του Αίμονα; Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σημαντικότερη και γιατί;

7 Ο Κρέων πιστεύει ότι το κύρος του πατέρα κρίνεται από :

α. τη γενικότερη συμπεριφορά των παιδιών	☐
β. την επιβολή της θέλησής του στα παιδιά	☐

γ. την τυφλή υποταγή των παιδιών	☐
---	--------------------------

Να σημειώσετε με X τη σωστή απάντηση στο αντίστοιχο τετράγωνο.

8 Να σημειώσετε X στο σωστό ή λάθος, αν θεωρείτε ότι η αντίστοιχη απάντηση είναι σωστή ή λανθασμένη

α. Ο Αίμων εισέρχεται από την αριστερή πάροδο	Σωστό	☐
	Λάθος	☐

<p>β. Η άφιξη του Αίμονα είναι εντελώς απρόσμενη</p>	<p>Σωστό ☐</p> <p>Λάθος ☐</p>
<p>γ. Η εκτίμηση του χορού και του Κρέοντα για τη στάση του Αίμονα είναι ίδια</p>	<p>Σωστό ☐</p> <p>Λάθος ☐</p>

δ. Ο Κρέων επιδοκιμάζει τη στάση του Αίμονα να σώσει την Αντιγόνη	Σωστό ☐ Λάθος ☐
ε. Ο χορός άμεσα αποδοκιμάζει τις απόψεις του Κρέοντα περί	Σωστό ☐ Λάθος ☐

πειθαρχίας και αναρχίας	
------------------------------------	--

9 Με ποιο τρόπο ο Αίμων προετοιμάζει το αίτημά του για τη σωτηρία της Αντιγόνης;

α. με λογικά επιχειρήματα	☐
β. με συναισθηματικά επιχειρήματα	☐

γ. με σειρά γνωμολογικού περιεχομένου λόγων	☐
δ. με άμεση έντονη διαμαρτυρία	☐
ε. με έντεχνο τρόπο, ως απαίτηση της πόλης	☐

Να σημειώσετε με Χ τις σωστές απαντήσεις στα αντίστοιχα τετραγωνίδια.

10 Η κλιμάκωση των αντιθέσεων Κρέοντα και Αίμονα οδηγεί στη μεταξύ τους ρήξη. Να καταγράψετε τα στοιχεία της ρήξης αυτής που διαγράφουν το ήθος των δύο ανδρών.

11 Ποιος είναι ο ρόλος του χορού στη σκηνή αυτή;

12 Να καταγραφούν τα τριτόκλιτα ουσιαστικά των στίχων 639-654· να γραφούν στην ονομαστική και γενική του αριθμού που βρίσκεται το καθένα.

13 Στους στίχους **655-665** να εντοπίσετε τα συνηρημένα ρήματα, που βρίσκονται σε οποιαδήποτε έγκλιση, και να γράψετε το β' ενικό πρόσωπο όλων των εγκλίσεων στο χρόνο και τη φωνή που βρίσκεται το καθένα.

14 Να σημειώσετε, στηριζόμενοι στους στίχους **703-723**, Χ στη στήλη : Σωστό ή Λάθος, αν νομίζετε ότι η αντίστοιχη πρόταση είναι σωστή ή λανθασμένη

α. πατὴρ : είναι ουσιαστικό γ' κλίσεως συγκοπτόμενο	☐
--	--------------------------

β. ὄρᾱς : είναι β´ ενικό υποτακτικής ενεστώτα ενεργ. φωνής του ρ. ὄρῶ	☐
γ. ναὸς : είναι ονομαστ. ενικού του οὐσ. ὁ ναὸς	☐
δ. ὄστις : είναι ἀόρ. αντων. αρσεν. γένους	☐

ε. δίδου : είναι β' ενικό προστ. ενεστ. μέσης φωνής του ρ. δίδωμι.	☐
---	--------------------------

15 Στους στίχους **683-702** να εντοπίσετε τα ουσιαστικά που βρίσκονται σε γενική και λειτουργούν ως ετερόπτωτοι προσδιορισμοί.

**Β' Σκηνή : στ. 766-780. Πρόσωπα : Κρέων-Χορός.
Ο Αίμων αποχωρεί οργισμένος. Ο Κρέων, παρά την αρχική του σκληρότητα, μετά την παρέμβαση του χορού, αλλάζει την αρχική του απόφαση.**

Απαλλάσσει την Ισμήνη, ενώ την Αντιγόνη καταδικάζει σε θάνατο από πείνα.

766 - 767 ἀνὴρ, ἄναξ,...ἀλγήσας βαρύς · ο χορός, βλέποντας την οργή του Αίμονα, εκφράζει την ανησυχία του για το πώς θα αντιδράσει πάνω στην απόγνωσή του (πρβλ. και Οἶδ. Τύραν. στ. 1073-1075).

768 - 771 δράτω, φρονεῖτω... εὖ γὰρ οὖν λέγεις· η ταραχή και το πάθος του Κρέοντα φαίνονται με το ασύνδετο σχήμα δράτω, φρονεῖτω. Η παρέμβαση του χορού κάμπτει την ισχυρογνωμοσύνη του Κρέοντα. Πολύ γρήγορα ανακαλεί την απόφασή του για καταδίκη της Ισμήνης και την απαλλάσσει.

772 - 780 μόρω δὲ ποίω...τὰν Ἴδου σέβειν· ἡ ἀπειλή του Κρέοντα εἶναι ὅτι θα κλείσει τὴν Ἀντιγόνη ζωντανή σε λιθόκτιστο τάφο και θα τῆς δώσει λίγη τροφή, για να ἀποφύγουν ὁ ἴδιος και ἡ πόλη τὸ μῖασμα.

774 κρύψω πετρώδει...κατῶρυχι· ἡ πετρώδης κατῶρυξ εἶναι ὑπόγειος θολωτός τάφος χτισμένος με πέτρες σε ἓνα μέρος που τὸ ἔσκαβαν κυκλικά.

775 ὡς ἄγος μόνον προθείς· κατὰ τους ἀρχαίους ἡ καταδίκη σε θάνατο ἀπὸ πείνα τιμωροῦνταν ἀπὸ τους θεούς ως ἀνοσιούργημα· γι' αὐτὸ και ἔδιναν λίγη τροφή σ' αὐτὸν που φυλάκιζαν, για να πεθάνει.

777 ὄν μόνον σέβει θεῶν· ἡ Ἀντιγόνη, κατὰ τον Κρέοντα, σέβεται μόνο τον Ἄδη, επειδή έπραξε το θρησκευτικό καθήκον προς τον Πολυνείκη.

779 - 780 ἢ γνώσεται γοῦν...τὰν Ἄιδου σέβειν· με σαρκασμό και ειρωνεία ο Κρέων φτάνει στο αποκορύφωμα της ύβρης του προς τους θεούς. Έτσι προετοιμάζεται η συντριβή. Μετά από αυτά ο Κρέων εισέρχεται στο ανάκτορο, για να δώσει τις σχετικές οδηγίες για την φυλάκιση της Ἀντιγόνης.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1 Ποιο αποτέλεσμα είχε η παρέμβαση του χορού, μετά τη σύγκρουση Αίμονα και Κρέοντα;

2 Ο Κρέων υποχωρεί από την αρχική του θέση για καταδίκη των δύο αδελφών, γιατί:

α. επιδιώκει να αποφύγει το μίasma	☐
β. επηρεάστηκε από τις απειλές του Αίμονα	☐

γ. φοβήθηκε την οργή των θεών	☐
δ. κατάλαβε ότι διέπραξε ὕβριν	☐

Να σημειώσετε με Χ τις σωστές απαντήσεις.

3 Πώς διαγράφεται το ήθος του Κρέοντα στη σκηνή αυτή;

4 Να συμπληρώσετε τα κενά με τον ορθό τύπο των λέξεων που βρίσκονται στην παρένθεση :

α. Κρέων.....(ἄγω, μετοχή αορ. β´) ζῶσαν
τήν Ἀντιγόνην..... (κρύπτω, οριστική
αορίστου) ἐν πετρώδει κατώρυχι.
β. Ἀντιγόνη.....(γινώσκω, οριστική
αορίστου β´) ἐν Ἴαιδου ὅτι πόνος περισσός
..... (εἶμι, ευκτ. ενεστ.) τάν Ἴαιδην σέβειν.

5 Με ποιες λέξεις της σκηνῆς αυτής συνδέονται ετυμολογικά οι παρακάτω λέξεις : πρόθεση, δράμα, αλλαγή, αγωγή, επιτυχία, αίτηση, πρόσφυγας, βούλευμα, κατανοητικός.

ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΣΙΜΟ (781-800)

Το τρίτο στάσιμο περιλαμβάνει ένα στροφικό σύστημα. Μετά την απειλητική αποχώρηση του Αίμονα, ο χορός, με αφορμή τη σύγκρουση Κρέοντα και Αίμονα, τραγουδάει την ακατανίκητη δύναμη του έρωτα. Πιστεύει ότι η συμπεριφορά του Αίμονα οφείλεται στον έρωτά του για την Αντιγόνη.

Στροφή

781 - 786. "Έρως άνίκατε...έν άγρονόμοις αύλαϊς (έρωτα...τα κατώφλια)· ο ποιητής ψάλλει τις ιδιότητες του Έρωτα, ως δύναμης δημιουργικής για τη ζωή. Με εικόνες χρωματισμένες με ποιητικά επίθετα και ρήματα κινητικά, αποδίδει τη δύναμη του φτερωτού θεού. Η εικόνα του άνίκητου θεού προκαλεί θαυμασμό αλλά και φόβο.

787 - 790. καί σ' ούτ' άθανάτων...μέμνηεν (κανείς δε σου γλυτώνει...και το μανίζεις)· σημαντική ψυχολογική παρατήρηση. Το ερωτικό πάθος κάνει τόσο τους θεούς όσο και τους ανθρώπους να χάνουν τα λογικά τους. Με τον τρόπο αυτό ο χορός επιδιώκει να μειώσει την ευθύνη του Αίμονα.

αντιστροφή

791 - 794. σὺ καὶ δικαίων...ἔχεις τάραξας (εσὺ των δικαίων...μέσα σ' αὐτὸ το σοί)· υπαινιγμός στη διαμάχη πατέρα και γιου. Οι πρώτοι στίχοι της αντιστροφῆς αποτελοῦν φυσικό επακόλουθο του προηγούμενου ρήματος μέμνηεν (μανίζεις). Η δύναμη του ἔρωτα ἔκανε τον Αἴμονα να χάσει τα λογικά του και να συγκρουσθεῖ με τον πατέρα του.

795 - 800. νικᾷ δ' ἑναργῆς...θεὸς Ἀφροδίτα (της γόνιμης νύφης...περιπαίζει)· ο Ἔρωτας, ως συμπάρεδρος των μεγάλων θεσμών του κόσμου, ἔχει

τη δύναμη που έχουν οι αιώνιοι φυσικοί και ηθικοί νόμοι να ρυθμίζουν την φυσική τάξη του σύμπαντος.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1 Πώς εξηγείτε το τραγούδι του χορού για τον έρωτα τη στιγμή αυτή;

2 Ο ποιητής παρουσιάζει τον έρωτα ως δύναμη δημιουργική αλλά και καταστροφική. Με ποια εκφραστικά μέσα αποδίδει τα γνωρίσματά του αυτά;

3 Ο χορός υμνεί τον έρωτα, γιατί θέλει :

α. να τονίσει τη δύναμή του

β. να δικαιολογήσει την πράξη του Αίμονα

γ. να προβάλει τα προσωπικά του συναισθήματα για τον έρωτα

δ. να μειώσει τη συναισθηματική φόρτιση των θεατών

Να υπογραμμίσετε τις σωστές, κατά τη γνώμη σας, απαντήσεις και να τις δικαιολογήσετε.

**Leptis magna (Β. Αφρική), Το Θέατρο, 1^{ος}-2^{ος} αι. μ.Χ
(Φωτ. αρχείο Renes Percheron).**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 4ου ΤΟΜΟΥ

- Γ΄ Επεισόδιο.....σελ. 11
- Γ΄ Στάσιμο.....σελ. 66
- Σχόλια Γ΄ Επεισοδίου.....σελ. 71
- Σχόλια Γ΄ Στάσιμου.....σελ. 112

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα
(copyright), ή η χρήση του σε
οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή
άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.**